

Шановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

Наприкінці свого другого мандату Незалежна міжнародна комісія з розслідування порушень в Україні представляє Раді з прав людини усну доповідь щодо результатів своєї роботи за цей період.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну призвело до тисяч смертей, заподіяло руйнування, знищення, спричинило невимовні страждання та труднощі цивільному населенню. За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини, за цей час загинуло більше 10 000 людей і близько 20 000 було поранено.

З моменту свого створення Комісія зосередила свої розслідування на систематичності порушень. Члени Комісії відвідали Україну 26 разів та побували у 90 населених пунктах. Ми висловлюємо нашу велику вдячність потерпілим та свідкам, що поділилися з нами цінною інформацією, а також вдячність уряду України за забезпечення доступу та надання інформації. На глибокий жаль Комісії, всі її запити до Російської Федерацією залишилися без відповіді.

Російські збройні сили продовжують здійснювати незаконні напади із застосуванням вибухової зброї у густонаселених районах. Зброя цього типу призводить до найбільшої кількості жертв серед цивільного населення, а також масштабних пошкоджень та руйнувань. Деякі з цих атак уразили медичні заклади та об'єкти культурної спадщини. Як зазначалося в наших попередніх доповідях, хвилі атак на об'єкти енергетичної інфраструктури, які російські збройні сили регулярно здійснювали, починаючи з жовтня 2022 року, були систематичними та широкомасштабними.

Окрім того, російська влада, серед інших злочинів, також скоїла воєнні злочини, що полягають в умисному вбивстві, катуванні, зґвалтуванні, сексуальному насильстві та незаконному переміщенні дітей.

Комісія також описала декілька порушень прав людини з боку української влади щодо осіб, яких звинуватили у співпраці з Російською Федерацією.

Шановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

У поточній доповіді представлено продовження попередніх розслідувань, однак, основну увагу зосереджено на трьох аспектах: облоги Маріуполя, застосуванні тортур до українських військовополонених та нападах на культурні об'єкти.

У Маріуполі важкі бої із використанням вибухової зброї та облога міста на початку повномасштабного вторгнення і до кінця травня 2022 року мали жахливі наслідки для цивільного населення. Відомо про тисячі загиблих. Комісія не мала доступу до міста, але їй вдалося провести інтерв'ю з більше ніж 80 мешканцями, які перебували у місті протягом облоги. Ті, хто вцілів, розказували про періоди невпинних обстрілів: як під обваленими будівлями гинули їхні близькі; як трупи лежали на вулицях або як купи мертвих тіл множилися у лікарнях; як у медичних закладах не вистачало найнеобхіднішого для лікування поранених; як сотні людей перебували у жахливих умовах. Одна жінка, що знайшла притулок у лікарні, так описала свій досвід, коли побачила важкопоранених вмираючих людей: *“Ти йдеш, переступаючи через людей, що благають тебе про допомогу, а ти не здатна нічого для них зробити... я не могла перестати плакати”*. Мешканці Маріуполя продовжують страждати від глибоких травм та відчуття страху.

Через найнещодавніші атаки із застосуванням вибухової зброї, здійснені російськими збройними силами в населених пунктах, постраждали різні цивільні об'єкти. Комісія розслідувала напади, що вразили житлові будинки, супермаркети, ресторан і кафе. У деяких з цих закладів під час атак перебувала велика кількість цивільних осіб. У багатьох випадках російські збройні сили не вживали можливих запобіжних заходів, щоб переконатися, що постраждали об'єкти не є цивільними. Комісія підтверджує свій висновок про те, що численність таких атак свідчить про закономірність ігнорування російськими збройними силами можливого завдання шкоди цивільному населенню.

Деякі атаки, які розслідувала Комісія, поцілилися в медичні заклади та об'єкти культурної спадщини, що відповідно до міжнародного гуманітарного права перебувають під особливим захистом. Вищезазначені атаки вразили лікарні в Маріуполі та медичний центр у Дніпрі. Через дві хвили обстрілів із застосуванням вибухової зброї постраждали об'єкти культурної спадщини в історичному центрі Одеси. Крім того, Комісія встановила, що вчинене у порушення міжнародного гуманітарного права захоплення російською владою культурних цінностей у Херсоні є воєнним злочином.

Щодо порушень особистої недоторканності, то більшість з них відбувалися під час або після обшуків у будинках, коли російська влада шукала цивільних, що нібито підтримували українські збройні сили. Докази, зібрані Комісією у рамках виконання другого мандату, продовжують свідчити про те, що практика катування цивільних, до якої вдається російська влада, є поширеною та систематичною.

Як і згадувалося вище, у поточній доповіді Комісія зосередила свою увагу на випадках катування українських військовополонених. Протягом тривалих періодів часу жертви зазнавали безперервного жорстокого поводження, часто в декількох місцях позбавлення волі в Російській Федерації. З метою отримання інформації, а також покарання та залякування, до постраждалих застосовували багаторазові побиття, катування електричним струмом, сексуалізовані тортури та інші методи катування. Позбавлення їжі призвело до різкого падіння маси тіла. Один колишній затриманий сказав: *“Це було жорстоко. Це було нестерпно боляче. Практично весь час я був на підлозі, мої рани кровоточили, але ці нелюди реготали і наказували мені стояти”*. Жертви страждають від довготривалих фізичних та психічних трав. Після звільнення з полону одного потерпілого госпіталізували 36 разів.

Наявні докази свідчать про те, що катування відбувалося з відома вищих структур командування та у контексті пануючого відчуття безкарності. Судячи з усього, зібрані докази демонструють методи, для використання яких необхідна координація та розподіл зусиль між різними установами.

Окрім того, Комісія продовжує подальші розслідування вчинених російською владою випадків звалтувань та сексуального насильства проти жінок і дівчат на контрольованих нею територіях. Вік постраждалих коливається від 15 до 83 років. Ці діяння також становлять воєнний злочин катування. Злочинці вчиняли додаткові акти насильства, що, в тому числі, прирівнюються до катувань, щодо жертв та членів їхніх родин. У двох випадках обставини вказують на те, що представники російської влади вчинили сексуальне насильство над жінками у якості покарання за підтримку української влади.

У продовження попередніх розслідувань Комісія представила в поточній доповіді задокументований факт переміщення російською владою 46 дітей віком до п'яти років з Херсонського обласного будинку дитини до Криму. На момент написання цієї доповіді українська влада проінформувала Комісію, що більшість дітей ще не повернулися на територію, підконтрольну українській владі. Таке тривале переміщення є незаконним і становить воєнний злочин.

Шановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

Комісія ще раз висловлює своє глибоке занепокоєння масштабом, поширеністю і тяжкістю порушень і злочинів, задокументованих нею у контексті повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Виявлені докази й надалі свідчать про те, що російська влада несе відповідальність за вчинення широкого спектру порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини, і воєнних злочинів. Комісія рекомендує проведення подальших розслідувань з метою встановлення, чи можуть деякі з виявлених порушень становити злочини проти людяності.

Ми наголошуємо на значущості розслідування всіх порушень і злочинів та притягненні винних до відповідальності. Насамкінець, як судова, так і позасудова відповідальність є ключовими у цьому процесі, який, в свою чергу, має ґрунтуватися на заходах, спрямованих на підтримку прав і потреб постраждалих.